

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
Dumineca 20 Sept. st. v.
2 Oct. st. n.

Va esi joia si duminica.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 71.

ANUL XVII.
1881.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe 1/2 de an 5 fl.; pe 1/4
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 2 galbeni.

Regele Calacaua.

Un ôspe foarte interesant a avut în lunile trecute Europa. Un domnitor dintre selbatici a venit să facă și el o călătorie prin lumea civilisată, să vedă ce obiceiuri și instituțiuni sunt p'aici, să le studieze și apoi să le introducă în țera sa, de cumva va fi cu puțință.

Misiunea ce ș-a impus regele Calacaua, ôspele despre care începurăm a vorbi, este una din cele mai frumoșe, mai vrednice de recunoștință, dar tot odată și mai grele. Regatul în a cărui frunte se află dânsul e o insulă pe marea lină, în nemijlocita vecinătate a ômenilor mîncători de ômeni din Australia. Înainte cu o sută de ani străbunii supușilor lui Calacaua omorîră pe renumitul marinar engles Cooc, carele cel d'ântăiu a făcut ocolul pămîntului cu corabia. Acesta s'a întemplat la 1778, și ietă la o sută de ani, acea țera încă atunci barbară a făcut așa mare progres în civilisațiune, încât regele ei, al Hava-ei, vine și face călătorie prin Europa.

Acésta înaintare din starea primitivă de barbarie pe insulele Sandwichiane firește că nu s'a putut întemplă pe cale pacinică. Un domnitor genial, I Camehameha, a pregătut acésta mare schimbare. La 1789 învingînd dânsul pe capii singuraticelor triburi mai mici, le-a întrunit pe tôte sub sceptrul seu, le-a străformat și a creat din ele un popor nou.

Dânsul, care mai de mult a fost și el de față la mîncarea de carne de

om, a șters cu totul acésta îndatinare spurcată; a îndemnat poporul seu la economie și industrie, a fundat mai multe orașe, între cari și capitala Honolulu, cu 15,000 locuitori, unde a înființat felurite institute de învățămînt.

Dânsul a murit la 1819, și după el urmară pe tron tot descendenții de ai lui. Al cincile a dat poporului libertăți, a introdus constituționalismul cu parlament, care asigură multe drepturi celor două camere.

Însé familia lui se stinse, ma și aceea care i urmă și regele actual deja e ales din altă familie. El a fost ales la 12 febr. 1874, însé nu fără opozițiune, căci o parte a voit să redice pe tron pe veduva lui Camehameha IV. Numai vaporele americane și englese din portul Honolulu împedecară izbucnirea revoluțiunii.

I Calacaua, al șesele rege al Havei, este născut la 16 nov. 1836, așa dară dânsul e de 45 ani. Numele Calacaua va să dică : „Diua luptei“, căci în diua născerii sale a fost luptă.

Prîncepele David Calacaua ș-a făcut studiile în școla regescă din Honolulu. El scie limba englesă, întocmai ca pe cea hawaiană. După terminarea studiilor sale, la 1852 intră în garda regescă cu rangul de locotenant, mai apoi ajunsese colonel, și în urmă la tron.

Soția lui se numesce Capiolani, ea s'a născut la 31 dec. 1834, asemenea din o veche familie.

Ei s'a căsătorit încă înainte de 18 ani, dar n'au prunci, și astfel soro-sa are să moștenescă tronul. Acésta asemenea n'are încă copii.

Regele Calacaua.

N e e r a.

(André Chénier.)

Astfel, cum în césul morții, pentru cea din urmă dată
 Lebăda frumósă plânge și cu vócea sa curată,
 Cu-al ei glas ce de-acum trebui să se stingă 'n suferinți,
 Cântă cântecul plecării, remas bun lăsând la viétă :
 Astfel ea, murind, cu dulce, ochii plini de-a morții cétă,
 Palidă, deschise gura, făcând ultime silinți :
 „O, voi ! ale Sebethusei, voi naiade vagabonde,
 Să tăiați de pe mormentu-mi ale vóstre plete blonde.
 Clinias, adio, spune cea care-ți plăcuse, ea,
 Care te-a iubit și care de-acum nu vei mai vedé.
 O voi ceruri, pământ, mare, munți, verdétă și câmpie,
 Flori, văi, ape cu blând murmur, peșteri în selbătăcie,
 Amintiți-i ades, vecinic, amintiți duios ori-cui
 Pe Neera. tot avutu-i, tóte dragostele lui ;
 Pe acea Neeră care o numia alui și care
 Pentru el, nenorocita, s'a lăsat muma 'n uitare ;
 Care pentru el fugise, rătăcind din loc în loc,
 Ne 'ndrăznind să vedă lumea cu al ochilor sei foc !
 Oh ! de-acuma făcă astrul celor doi frați a Elenei
 Să astémpere sub vasu-ți valorile ionene ;
 Făcă pe-alui Poestum țermuri, chiar sub mâna ta, de flori
 Să se 'mbrace-a ta grădină într'un an de dóue ori,
 Și când sórele să culcă, inima-ți cea simțitoare,
 Dēcă piere în vr'o mută și duiósă cugetare.
 Al meu Clinias me chiamă, strigă-me atunci pe mine,
 Clinias, veni-voi grabnic, eu chiar voi sburá spre tine !
 Sufletu-mi pribég, în taină, prin frunzișuri va strebate,
 Suspinând ; iér pintre vânturi și pe nori, din sferi curate
 Vei vedé cum se cobóră, séu chiar din al marei sin
 Ridicându-se ca visul și prin aer sclipind lin ;
 Apoi dulce și măhnită plângerea glasului meu
 Să desmerde ca prin fugă vecinic tréz auđul teu !“

Petru V. Grigoriu.

Suvenir și notițe de călătorie.

(În Transilvania, România și Dobrogea.)

(Urmare.)

Este interesant a te aflá la o înălțime atât de mare și a avé la picórele tale un mare oraș, a privi încrușișarea și cursul stradelor, a contemplá mișcarea mulțimei pe strade și pe pieté, a vedé mulțime de clădiri pompóse, de biserici, institute, mașine și fabrice ce-și trimit colonne gróse de fum spre cerul senin. Între aceste clădiri o deosebită impresiune face biserica sântului Nicolai din Scheiu . . . Un șes minunat se întinde în partea nordică până la riul Olt, în care se află și gara călei ferate. Acest mare șes se numesce țera Barsei. În adevér este o țéră frumósă și plină de romanticitate, preserată cu sate frumóse și avute și cu stupine . . . La nord-ost de aci se întinde țera secu-iéscă séu trei scaune, asemenea o țéră de șes pe ambele maluri ale Oltului.

Dară să ne întórcem privirea pe un moment spre celelalte părți ! Partea sud-ostică a Témpei nu este așa peșeșă și este mai mult câmp resp. păsciune, iér spre ost de aci se vede satul Săcele, destul de cunoscut la Români. Colo spre sud în depártare mare se înalță maestos Bucegiul, un munte despre carele am vorbit mai sus, și carele forméză granița între România și Ardeal. Bucegiul își resfiră cómele sale în tóte părțile spre România și spre Ardeal, dintre cari una se termină cu Témpa Brașovului. O minunată catenă de munți se légă cu Bucegiul pentru a plecá de aci în 2 direcțiuni și a impresurá Transilvania ca cu un puter-

nic mur de tóte părțile și a formá din dēnsa o minunată și naturală fortăréță ce o admirá lumea. Alpii Transilvaniei sânt renumiți pentru bogățiile lor, pentru minele lor numeróse, pentru apele și báile minerale, pentru Flora lor avută în specii de cele mai rari și mai frumóse, și în urmă pentru frumsețele lor și avuția de panorame romantice, însă nu romanticitate selbatică, ci blândă, farmecatóre și încântátore.

Un călétor străin din Viena, carele ca mare iubitor de voiagiuri de munți a vizitat Alpii Tirolului, ai Elveției și ai Transilvaniei, ími povestia odată, cumcă dēnsul preferă frumseța Alpilor nóstri din Transilvania la cei din Tirol și Elveția, pentru că natura le-a dat mai multă blândétă decât celor din urmă, și se mirá cum de Elveția e atât de căutată de turisti, pe când prin Transilvania rar rătăcesce câte unul.

Pe o tarniță a cómei délului ce sosese la Témpla dela Bucegiu, la o distanță de circa 1000 pași se aflau o mulțime de ómeni ce păreau a se jucá. Cu ajutorul lornetului descoperii că aceia erau soldați dela linie (infanterie) cari erau eșiți la esercițiu de câmp . . .

După cât am putut studiá din mișcări, esercițiile ce le făceau erau atacuri în linie de tiratori, cari se recomandă atât de mult în tactica modernă și cari au făcut pe armata română triumfátore în rebelul mai próspet din Bulgaria . . . Am stăut mult timp și am observat tóte mișcările și comandezle date cu cornul. Eram și eu odată în poziția unui mare general.

Pentru ochiul laicului tóte aceste manevre par a fi o comedie, în faptă însă au fórté mare însămnătate. O armată numai prin astfel de deprinderi póte deveni bună și bravă în reboiuri. Esemplele ni sânt cunoscute, sânt própete . . . Am asistat până la sférșitul manevrelor. Suveneri din timpurile cătăniei mele de voie bună — silită, me îndemneau și ími deșteptau interes.

Și fiind că chiar vorbesc de cătănia mea, așa avé mare plăcere să ve povestesc despre multe lucruri ce nu pot să le pățesc decât numai „cătanele séracile“ fíresce despre lucruri unele pățite de mine, iér altele pățite de alții. Altcum cele povestite de alții sânt fórté conscióse povestite. Se ve citez un esemplu.

Odată se aflau la câmp 2 feciori dintre cari unul fusese cătană. Cel d'ântăiu vede o albină de mărime suprinđétore. „Uite cóle ce albină mare !“ „Ce mai albină e asta, — respunde cătana, — eu am vėđut în Italia albine cât oile de mari“. „Bine, — respunde al 2-lea, — dar apoi cum erau coșnițele ? Acele trebuiau să fie fórté mari ?“ „Nu, coșnițele erau ca ale nóstre“. „Dar apoi bine frate, cum s'au putut bágá albinele tale cât oile de mari pe urdinișul unei coșnițe atât de mici ?“ „Asta n'am putut vedé, — respunde cătana, căci chiar atunci când erá să între albinele în coșnițe am plecat acasa — cu transport . . .“

Să revin la Témpla.

După un dejun frugal, și după ce m'am mai uitat odată în giur, ne-am dat la vale, însă nu pe unde am venit, ci pe alte cărări cari duc oblu în suburbiul Scheiu. Aci am vizitat biserica St. Nicolae, în giurul căreia se află plantațiuni arangiate cu un gust estetic fórté bun. În cimiteriul pentru înmormentári ce se află lângă biserica se află un epitaf de al cărui conținut trebuie să se indigneze tot Românul adevérat. Me mir de Brașoveni, că dau permisiă la așa un blamagiú. Chiar și dorințele celor morți nu sânt după a mea părere, de a se respectá atunci când se vede evident, cumcă sânt pornite din un vičiu, de vičiu confesionalismului, pentru al cărui stírpire aru trebui să lucreze toți Românii de bine. Ar fi timpul să se stérgă odată acest réu ce a adus cu sine atâta daună națiunii și cauzelor acesteia.

Când am sosit în Scheiu, eram obosit și apă de sudori, căci arșița soarelui început a fi din ce în ce mai simțitoare și fără îndurare. O dulcătă și un păhar de apă, după datina din Bucovina și România, ce ne oferii cocóna amicului meu ne mai recorî și stîmperă nițel, apoi plecărăm la esamene.

Trebue să permit cumcă chiar pe timpul petrecerii mele la Brașov erau în curgere esamenele dela tóte școlele din Brașov, precum și cel de bacalauriat. Aci se îndrěptă cursul școlastic după cãlindarul vechiu. Fiînd invitat cu multă afabilitate, am participat la tóte. Am vizitat colecțiunile naturali și fisicali. Biblioteca gimn. chiar atunci se punea în rënd.

Trebue să constat cu mare bucurie, cumcă eu am remas în general fôrte mulțumit cu progresul ce s'a făcut în studii, cu metodele profesorilor ce le-am constatat, pentru cari gratulez fundatorilor și patronilor acestor institute. În special aș avé mai multe de dis și de criticat, și cu deosebire unele defecte, de cari bolesce nu numai Brașovul, dar și alte institute din patrie. Însé tóte aceste defecte câte le aflu eu de atari după a mea părere, precum și altele ce se vor fi aflând, nu s'arú puté discutá și emendá nicãiri mai bine și mai cu succes decăt în o conferința a tuturor profesorilor dela tóte gimnasiile nóstre. Aci s'arú puté face multe lucruri folositoare, s'arú discutá o mulțime de cauze de instrucțiune și de didactică. Dómne mult bine arú puté aduce acest conferințe.

Idea de a-se aduce la viață aceste conferințe este vechie și se dice cumcă s'a dat de un mare obstacol, adecă de sërăcie. Este sciut cumcă profesorii dela tóte gimnasiile nóstre românesci sînt réu plătiți, atât de réu, cât abia pot acoperi cele trebuincóse, și nu le rămâne nimică pentru a puté face cãlătorii dela Brașov la Năséud, seú dela Năséud la Blaș ori Brașov.

Acésta este adevérat, însé cu tóte aceste eu susțin posibilitatea de a se ajunge scopul. Ietă cum: Avem un frumos institut cultural, Asociațiunea transilvaniei, comun tuturor Românilor fără deosebire de confesiune. Acésta Asociațiune are 3 secțiuni sciintifice pentru cari votéză ajutóre anuáli după trebuințe, cari se pot înmulți din an în an. Ar trebui ca fie-care profesor sé se facă membru al acestei Asociațiuni, (la care nu numai ei, dar fie-care Român arú trebui sé se facă membru,) apoi sé se declare totodată de a intrá în una ori alta secțiune sciintifică, adecă în secțiunea specialității sale. Facënd acésta fie-care profesor, nu numai câștigă teren pentru a puté lucrá în specialitatea sa, dară póte sé lucreze în interesul școlei, al instrucțiunii în sensul de mai sus indicat. Adunându-se profesorii la ședințele secțiunilor pentru cari sînt prevedute speșele de cãlătorie, aú cea mai bună ocașune de a discute și despre întrebări de natura celor amintite mai sus. Decă arú participá numai câte 5—6 profesori dela fie-care gimnasiu la ședințele secțiunilor, conferințele amintite arú fi deja instituite. Folosesc acésta ocașune pentru a rugá pe toți colegii mei se primescă acésta a mea propunere. Este curios când veđi membrii în secțiuni cu totul străini de specialitatea aceleia, și cari prin urmare nici nu lucréză nimică, ci ocupá și ei cu numele un loc. De aci urméză cumcă secțiunile se mișcă atât de greoi. Iér de altă parte te prinde mirare când veđi pe cei chieმაți de a fi în secțiuni și a lucrá ca membrii, remând afară, indiferenți de acésta instituțiune atât de dorită și atât de folositóre.

Sé sperám a se întocmi și acésta afacere și sé mergem mai departe!

Am participat și la esamenul din gimnastică. Din nenorocire profes. ord. de gimnastică erá bolnav, cu tóte aceste s'aú făcut unele deprinderi în o sală nu pré

spaciósă dela baia de arbori, se înțelege aceste aú fost numai pe aparate, din eserciții libere și de ordine nu s'a făcut nimică, dar nici că s'a putut, de ore-ce lipsesce o arenă corespundétóre pentru propunerea acestui pré folositor obiect, precum aú d. e. Sașii nu de parte dela gimn. românesc. Mi s'a dat informațiunea cumcă Euforia școlară, apoi toți Românii din Brașov se luptă de multă vreme pentru câștigarea unei piațe nu departe dela gimn. pentru arenă de gimnastică, care piață și așá este nefolosită de nimene. Mi s'a spus cumcă odată a și hotarit conumitatea orașului cu majoritate estradarea acelei piațe pe séma școlelor române. Însé alegerea unui Român în dieta din Pesta dela 1878 i-a năcãjit și supérat atât de tare, cât aú nimicit acea hotãrire. Lupta decurge. Vederemo!

Domnii colegi din sciințele naturali și de fisică aú binevoit a-mi arétá colecțiunile din aceste discipline, apoi biblioteca gimnasială ș. a. Se află frumușică colecțiune din aceste discipline, însé cu tóte aceste fôrte nesuficiință. Colecțiunile de naturale și tot felul de utensilii de instrucțiune din aceste discipline sînt astăđi atât de nedispensavere, încat pedagogii mai renumiți susțin cu tot dreptul, cumcă aceste compun o parte constitutivă dela un bun profesor. De ar fi un profesor ori cât de bun și lipsindu-i aceste colecțiuni, nu va produce nici pe departe atãta progres, cât va produce avënd aceste colecțiuni și folosindu-le la instrucțiune. Este daună mare, că acésta impregiurare este atât de puțin luatá în sémă de cãtră superioritățile nóstre școlastice, atât cele gimnasiale, cât și chiar cele preparandiale și primare.

Observația mea în privința lipsei de colecțiuni sciintifice nu se estinde numai la școlele din Brașov, dară și la celelalte gimnasie. La gimn. din Blaș am vizitat mai în urmă colecțiunile naturali la 1878, când cu ocașunea adunării generale a Asociațiunii transilvane, însé pe atunci și cele ce erau se aflau în o deplină și deplorabilă disordine, și tóte peste olaltă... Cu deosebire mi-a displăcut când am aflat o frumușă colecțiune de plante uscate (Herbarium) donată de neobositul și vestitul nostru botanist român, Florian cav. de Porcius, în o stare deplorabilă, grãmădite unele peste altele. La unile lipsiau florile și la altele rădăcinile, cu un cuvënt multe plante de un preț mare sciintific erau ne-complete și din urmare fără preț. Sper cumcă de atunci se vor fi regulat tóte.

Colecțiunea cabinetului chímical m'a mulțumit. Pentru acésta s'aú spesit sume însēmuate. Mi-a părut fôrte mult réu, că regretatul meu coleg și amic profes. din chimie Filipescu erá dus în cauza sãnătății sale.

Nu pot terminá cu școlele Brașovului, fără ca sé nu fac amintire încă de o împrejurare. Este constatat, cumcă pentru o școlă bună sînt necesari profesori buni și ca acestia sé se pótă câștigá este de trebuință ca acestia sé se plătescă barem astfel cât sé pótă trăi conform statului lor. Nu așá se întěmplă în Brașov, precum și la celelalte gimnasii românesci. Salariile profes. sînt în raport cu pretensiunile ce li se fac apoi cu viața din Brașov pré modeste, neîndestulátóre. De aci urméză, cumcă mulți prof. buni se ved siliți a pãrãsi postul și a-și cãutá pãnea în alte locuri. Chiar pe timpul petrecerii mele în Brașov mai mulți colegi mi-aú povestit, cumcă și-aú făcut atěrnátóre remãnera mai departe în funcțiune dela înmulțirea salariilor... Sciú cumcă fundațiunile sînt modeste și póte cu dreptul vor fi cãpétãnd respuns, cumcă după starea factică nu sînt bani, însé atãta nu este destul. Euforia ar trebui ca sé lucreze din tóte puterile pentru îmbunãtățirea salariilor profesoresci, căci prin acésta lucréză la îmbunãtățirea institutelor.

Dr. A. P. Alexi.

(Va urmá.)

S A F O N

Călinclarul săptămânei.

Ţiu'a sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și serbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
Duminea	20	2	Muc. Eustatie.	6 14	5 43
Luni	21	3	Apost. Codrat.	6 17	5 43
Mărți	22	4	Muc. Foca sântitul.	6 19	5 41
Mercuri	23	5	† Zăm. S. Ioan Bot.	6 21	5 39
Joi	24	6	Mța Tecla.	6 24	5 34
Vineri	25	7	Cuv. Eufrosina.	6 26	5 33
Sâmbeta	26	8	† Ad. S. Ioan Ev.	6 28	5 32

Esoposiția română din Sibiiu.

XII.

Literatura și instrucțiunea.

A.

Literatura și esoposițiunile vechi.

Ne propunem a luă în revistă veri-căt de fugitivă literatura sciințifică seū mai strins luată, apoi cea pedagogică specială, în fine alalte obiecte de instrucțiune, espuse la Sibiiu.

Aice insē din capul locului aūdim obiectându-nise, că ce are de a face literatura, ales cea propriu sciințifică, cu atari esoposițiuni? Aū nu se espun opurile literare, (dēcă și unde aū se espun), ca și alte produse și obiecte de esoposițiune, mai mult pentru aparițiunea lor esternă, mai mult pentru ajustarea lor tipografică și de compactură? Răspundem: da și nu pré, după cum vom luă lucrul.

Ci spre lămurirea cestuiii se ne aruncăm întrebarea: ore sūnt esoposițiunile — aceste școle internaționali de emulare, aceste tērguri de produse de tot soiul ale mânei și minții popōrelor, seū cum le-amū mai putē numi — sūnt ele ore o invențiune nouă, ori că sūnt de dat cu mult mai vechiu?

Ni se pare, că dēnsele în esința lor datēză de vr'o câteva mii de ani, de și nu și în forma lor modernă. În acēsta, cum se scie, abiă de vr'o trei decenie incōce furē introduse și practicate. Ca atari ele incă, se pōte dice, că formēză un ochiu în catena grandioșelor invențiuni și instituțiuni, cari garantēză respândirea pe întreg globul pământesc și progresarea cu pași gigantici a culturii umanitare, și dinaintea căror omenimea timpurilor vechi, de s'ar scolă din morți, ar stă înmărmurită ca dinaintea unor minuni.

În esința și fondul lor esoposițiunile, ca concursuri de emulare pe teremul activității și desvoltării forțelor omenesci materiali și spiritali, n'ău fost necunoscute unor ginți mai civilizate ale anticității. Seū ce alta aū fost, decăt adevērate esoposițiuni, p. e. marile jocuri naționale olimpice, istmice, pitice și nemeice ale vechilor Eleni? Și, lucru de insēmnat, la dīsele concursuri elenice, în ore-care oposițiune cu esoposițiunile nōstre, jocă un rol din cele mai principali chiar produsele literare. Într'adēver cine nu scie, că laurul anhelat dela lăudatele jocuri seū esoposițiuni naționale elene a produs niște dramaturgi ca Euripide, Sofocle și Eschil, niște istorici ca Herodot și Tuchidide, niște poeți și poete ca Pindar, Safo, și alți mari și nemuritori scriptori ai Eladei?

Dară „tempora mutantur, et nos mutamur in illis“. Lumea eră atunci bag-sēmă mai ideală, cum ne spun și fabulele și miturile. Clasicul popor al Greciei antice cultivă ceea ce e mai neperitor: adevērul, bunul, frumosul etern, în care zace simburele și motorul a tōtă

propașirea omenescă. De acea și remase dēnsul de model pentru toți ōmenii și pentru tōte timpurile. Din contra lumea nōstră de aūi, mai materialistă, o vedem mai aplecată a se ocupă de ceea ce e mai direct folositor. Incă bine!

Vedem dară, că produsele de literatura cea strins sciințifică, ca și cea pedagogică, incă arū putē intră pré bine în cadrul esoposițiunilor nōstre, ca obiecte de emulare. Așă ceva n'ar fi nou, ci lucru forțe vechiu. De altă parte insē nu se pōte negă, că moda în presente nu le mai admite acolo; iēră moda scim, că e astădi în tōte aspră, p'aci neesorabilă despunētore. Sē mărturim și acea, că din cauza scurtei durate a esoposițiunilor moderne n'ar ajunge pōte nici timpul fisic pentru judecarea atăror opuri, spre care scop societatea din dīlele nōstre și altcum dispune de corporațiuni de sapienti și erudiți, de foi literare-sciințifice, și de alte mijloce, cari tōte anticitatea nici de nume nu le cunoscea.

Dicem drept'acea și noi generalminte, în acord cu sentința juriului esoposițiunii, că „destul de numēroșele produse espuse la Sibiiu, atāt din sfera literaturii rom. strins sciințifice, cāt și în special din a cei pedagogice, documentă peste tot un progres forțe îmbucurător“.

După aceste premise se relevăm pe unele mai în detaiu, ales dintre aparițiunile mai nōue de pe teremul literaturii rom.

B.

Tipografiile.

Premitem, că la esoposițiunea nōstră din Sibiiu se presentară patru tipografii române, ca atari, cu diferite produse de ale sale; anume tipografia dlui Alesandru Grecescu, transilvanian, dară stabilit în Bucuresei; apoi tipografia T. Alexi din Brașov, cea metropolitană „Andreiană“ din Sibiiu, și ceea a seminariului archidieceșan din Blaș.

Tipografiile nu fără cuvēt se numesc astădi aripele literaturii. Cu tōte aceste secțiunea juriului din grupa pentru literatură și instrucțiune a fost de părere, că ele cad totuși mai mult în numērul stabilimentelor de arte, și deci sūnt a se lăsă în judecata juriului grupei pentru arti. Așă se și întēplă.

Noi dară numai ca prin trecat observăm, că atāt cu frumșeța literelor și finēța și bunētatea papirului, cāt și peste tot cu ajustarea gustōsă modernă a produselor tipografice, în fruntea memoratelor patru tipografii stă fără indoielă ceea a dlui Grecescu. Cu ea nu se pot asemēnă și mēsură nici cele două metropolitane, și nici tipografia T. Alexi. Noi — din miseritate, aū din nepăsare și șlendrian? — ne mulțămim tot cu garmond, ciceru antiqua, și alte litere și lucruri de mult anticate, și cu papir așă de minunat, cāt putem ceti tipariul și pe dosul fōiei, după plac. Nu mai vrem în acest respect se modernăm nimica, nu mai vrem se progresăm cu timpul.

Altintre „solatium est miseris socios habuisse malorum“. Ne mângăiam incă, dēcă pōte fi în acēsta vre o mângăiare reală, că în asta privință nici frații sași și magiari din părțile transilvane nu stau mai bine. Cel puțin scriitorul acestor șire aūi nu odată pe erudiți și scriitori magiari plângēndu-se de același lucru, invidiând pe comilitonii din România, ale căror opuri es de sub tipar în formă așă de modernă, placută și de bun gust.

Observăm mai incolo, că o bună parte din opuri nu se espuseră de cătră autorii ēnși-și, ci de cătră tipografiile respective. Așă atelierul tipografic Grecescu espuse între alte multe: „Tractat elementar de histologia umană“, de dr. Petrini; „Telefonia“, de A. Floru; „Poesie de amor“, de Nic. Barbu, sel. Tipografia metropolitană din Sibiiu: „Din poesiele“ lui A. Mureșanu,

ed. II augmentată și mai frumoșel ajustată, decum eră edit. I; „Isagogia“ și „Principie de pedagogie“ de dr. Ilar. Pușcariu, scl. Tot asemenea tipografia Teoc. Alexi și cea seminarială din Blaș.

Opurile espuse p'aci în totalitatea lor aparțineau acestor două decenii din urmă. Eră lucru pră imbucurător, cră înălțător de spirit a vedé acest progres, ce-l fecera și-l fac Românii din această patrie în butul greutăților și obstacolelor multifarie, cari li-se stânginesc în cale. Mai toate specialitățile seú facurile sciințiali le vedea reprezentate prin câte un op două seú și mai multe; unele de valóre și merit necontestabil, altele încercări laudabili, mai mult aú mai puțin bine rumegate și nimerite.

C.

Producte literarie.

Cadrul acestor articli nu ne iertă a ne demite în recenziuni și critice literarie formali; și altcum fiind cestiunatele opuri, până la o mică a lor parte, deja criticate seú macar recensite, și aflându-se în mâinile publicului. Vom trece drept'acea fugitiv peste cele mai multe, ales mai vechi și mai cunoscute; și mărginindu-ne câte la una observațiune scurtută preșerată pe ici pe cole, ne vom ocupă ceva mai pe larg numai cu câteva aparițiuni literarie mai noué, ales manuscripte.

Estu-mod trecem peste „Arhivul pentru filologie și istorie“, „Principia de limba și scriptura rom.“, „Gramaticile“ premiate, ale ilustrului nostru filolog T. Ci-pariu, ale acestui inițiator al sciinței între Români, cum recunósce și T. L. Maiorescu („Critice“ p. 441), ale acestui erudit rom. din cei mai consciințoși și iubitor de purul și simplul adevér, cum atestă I. Slavicu („Die Rumänen in Ungarn, Siebenbürgen und der Bukovina“ p. 47 și 230) și atestase cu mult mai înainte profesorul romanistecii la universitatea vienesă, Adolf Mussafia, în prelecțiuni publice. Trecem și peste „Dicționarele germ. rom. și mag.-rom.“, „Istoria regimentului II rom. confiniar“, „Catechismul Rakócian“ și alte lucubrațiuni, relative la timp și împregiurări pôte nu fără defecte, dară fără îndoielă mult meritóse ale decanului diuaristecii rom. și învățătorului practic omnilateral al poporului rom., cum am puté cu drept cuvânt numi pe G. Baritfu.

Dară à propos de consciințositatea în scriitor! De această se ține și spunerea francă a adevérului aflat prin scrutare diligentă, și citarea francă, acurată și esactă a fântânelor și autorilor. Ce se întâmplă însă pră adese-ori? Se întâmplă și se implinesce fabula despre corbul, care se împénase cu penele păunului. Unii scriitori adeva nu vor sé mărturésca și arete în scrierile sale, că cutare și cutare loc pregnant seú ideie măretă seú cuget frumos e împrumutat dela alții, că „non venit ex horto flosculus iste suo“ (nu vine din grădina sa această floriceică.) Dóră încă și mai réu e, când un scriptor, pentru vanitatea de a se arétá forte învățat, face alegațiuni într'o limbă, ce nu o scie, și estu-mod se face de ris. P. e. în espozițiunea tipografiei Grecescu pe un tractat din sfera jureprudenței — numele tractatului și autorului îl retăcem — stă ca motto al cărții cunoscutul distich ovidian schimosit așa:

„... natale solum omnes dulcedine cunctos
Capit, et sui immemores non sinit esse“.

Și atari neesacități nu sânt rare în productele literarie de peste Carpați. În timpul mai nou chiar și într'un op botanic de renume ne împedecărăm în de aceste. Comilitonii transcarpatini aibă grige, sé nu-și compromită cu de aceste în ochii lumii străine școlele și cunoscințele latine clasice. Avisul nostru este frățesc românesc.

Sé revenim însă la obiectul nostru propriu!

În literatură, ca în manifestațiunea activității literare a spiritului cutărui popor, pră firesce se oglindă și resfrâng totdeuna cercustările, între cari trăesce pe acel timp poporul respectiv; precum de altă parte productele literarie, încă nu lipsesc de a-și imprime timbrul pe direcțiunea, ce cutare popor în cutare epocă ieia într'u mersul și desvoltarea sa culturală. Asta se observă și în secțiunea literaturii a espozițiunii noastre. Mai bine decât toate vedea reprezentată specialitatea teologică. Pră firesce; deórăce cine nu scie, că până în ziua de ađi institutetele teologice sânt mai numeroșe între aședemintele noastre culturale mai înalte, și totodată ele dispun de puteri didactice mai multe și relative mai calificate cum și de mijloce materiali ceva mai abundanți; de și mai toate aú lipsă arđetóre de reformă în sens mai modern și mai corespunđetor necesităților din presente ale națiunii noastre. Ba mai mult: chiar și alți literatori rom. și profesori dela institutete neoteologice, scim, că sânt într'o bună parte recrutați dintre teologi aú dintre foști candidați de preoție. Apoi „vasul păstréză îndelungat odórea seú mirosul, cu care a fost odată saturat“, đice bėtránul Horatiu.

D.

Scrieri teologice.

Estu-mod eră acolo „Catechetica“, apoi „Catechisile“ profesorului dela facultatea teologică din Cernăuți, Ioane Ștefanelli, ultimul op în 3 tomi veluminoși. Tot așa voluminoșele opuri „Prelecțiuni despre matrimoniu“ și „Dreptul ecleziastic“ de canon. și prof. din Blaș dr. Ioane Rațiu. Aceste, ca și „Principiele generale și speciale ale religiunii creșt.“ și „Ética creștină“ pentru gimnasie, dau frumos testimoniu despre rara diligență a autorului; păcat numai, că densus, ca fiu al bisericii române gr. c., n'a fost cu mai multă considerațiune la institutiunile particulari ale acesteia și ceva mai nedepondente în judecata și aprețiarile sale. Cam aceeași trebuie sé o đicem și despre „Crescerea poporului român gr. c.“ etc. de canon dr. Aug. Lauranu din Oradea-mare, cum și despre „Elemente de istoria bisericească univers. și practic. a Românilor“ și alte opusculi ale junelui autor de bună speranță dr. Ales. Grama, prof. de teol. în Blaș.

Observațiunea noastră de mai sus, sperăm, că nu va fi luată de nimeni în nume de réu. Ea procede din inima unui fiu fidel al bisericii române gr. c., carele a fost și este convins în adâncul sufletului seú, că vestmėntul disciplinei bisericesci, în carele fu verita mai vértos în timpul mai nou bieta bisericeică română gr. c., e de tot pră strimt, nu e de talia noastră, e croit pentru alte împregiurări. Cu această disciplină și organizațiune și cu aceste institutiuni bisericesci noue, noi Românii gr. c. o pățim ca anticiei din mitologie cu patul lui Procuste. Ne omóre și șă și șă.

Noué ne pôte prii și ne stă bine numai vestmėntul disciplinar bisericesc, ce-l eređirăm din moși de strămoși, care trebuie de urgență sé-l reімbrăcăm, deocă altcum nu vrem, ca biserica-ne sé tângescă, sé se macereze și micșoreze pe đe ce merge, încât la urmă sé remână numai o schidólă de compătimit. Semnele timpului se arétá, le pôte vedé ori-cine are ochi de véđut și urechi de auđit. Cine nu vré sé cređă, il rugăm sé mērgă în cele vr'o trei biserici ale noastre din Oradea, góle și în đile de sėrbători, și în altele de pe aiurea.

Aici numai neamėnata restabilire a vechiului nostru constituționalism bisericesc ne mai pôte ajutá; de nu vrem, ca proiectata nouă episcopie dela Hajdu-Dorogh sé se estindă ađi máne până la Oradea; ba pôte și până la Beiuș, în care focar rom. de sciințe — așa spun gurele cele rele, de și noi nu le credem — că e în pericolul de a se stinge spiritul lui Sam. Vulcanu și

flacăra focului românesc chiar prin conducători și inteligenți. Ce mare ne apare și ni se înfățișează figura unui S. Vulcanu, căutând la epigonii din prezente!...

Dară să mergem mai încolo!

Din Blaș mai vedem „Teologia dogmat. fundam.“ și „Teologia dogmat. speciale“ de prof. Sim. Micu, contrasă din cei 4 tomi ai lui I. Schwetz. Ea împlinește bine o lacună, asemenea și „Isagogia“ de protosinc. și prof. în Sibiu dr. Ilar. Pușcariu, care op dimpreună cu „Introducerea în S. Scriptură“ și „Hermeneutică“ de T. Cipariu, sunt până acum, decât nu ne înșelăm, unice de acest resort în tinera noastră literatură.

Ne plăcū mult opșorul „Pnevma în simbolul nico-constantinopolitan“ de prof. de teol. din Sibiu Sim. Popescu, dela carele și „Geneșea evangeliilor“. În lăudatul opșor se ieau sub ascușul criticei formulele din credeu „dela Tată-l procede“ și „din Mariă Fecioră s'a făcut om“, decât sunt ele bine traduse, aū ba, din testul original grec? Se fac excursiuni asupra dogmelor despre încarnațiune și despre persōna a treia în divinitate; se confruntă părerile respective ale mai multor teologi vechi și noi de renume, și tōte aceste într'un mod, care ne îndreptășește a spera mult pentru viitor dela cunoștințele frumoșe și dela agerimea și nedependința judecării, ce manifestă aice junele autor.

Prof. Simeone Popescu fece cursuri universitare, pe cât scim, la Lipsia. Circumstanța acēsta ne obrude vrēnd nevrēnd întrebarea: ore n'arū putē și alte institute teologice rom. macar din când în când destină câte o bursă și pentru candidați de teologie pe la universitățile din occidentele Europei? Acolo e léganul sciinței și erudițiunii moderne de pe tōte tērēmurile. Acolo pare că și aerul este împregnat cu doctrinele de civilizațiune, umanism, progres al marilor învățatori; dară încă a ascultă pe acestia? Te-ai întors, te-ai învățit una singura dată pe acolo: pare că ai și căpētat cu totul alte idei și concepte despre lume, vieță, omenime, scurt: despre tōte. Aduge, că sistema de stat a Austriei, cel puțin până mai ieri alaltă, n'a prē conces și favorit avēntul unor discipline sciințiali, ales din cele filosofice.

Un ram al teologiei nu erā de loc reprezentat; veđi bine că nici nu se prē cultivă până acum de către scriitorii noștri teologici. Și cu tōte aceste e, după noi, ramul cel mai principal și mai necesar; înțelegem teologia pastorală. Încă papa Gregoriu cel mare roști și scrise (în „Liber pastoralis“) marele adevēr, că „regimeloregimelore este cura sēu păștorirea sufletelor“. Se pricep la acest regime preoții noștri de ađi? Nu sciu cum, dar ni se pare, că ei aū de de ce ori mai întinse cunoștințe teoretice decât vechii moralști; însē că acestia avea de de ce ori mai mult tact și mai bună manieră de a tracta cu poporul. Onōre escepțiunilor! — Plānsorile, conflictele între paroci și poporeni pentru ștolă, provente preoțesci scl., sunt la ordinele đilei. Pentru ce ore?... Noi scim una: că bunul, blāndul, înțelegintele nostru popor are o animă plină de cele mai nobili aspirațiuni, că el trece prin foc și prin apă pentru păștoriu sēu sufletesc ori bărbatul sēu conducător, decât acestia prin tractament corespuđător aū sciu sē-i căștīge increderea, aū sciu sē-l convingă, că i voiesc binele și propășirea.

Darā destul despre acēsta temă. Vor mai medită asupra-i, de vor binevoi, cei chiemați.

Înceiām seria opurilor teologiali mai strins sciințifice cu „Istoria bisericei gr. or.“ (criticată în „Sion. rom.“ 1866, p. 169 s. u.) și „Dreptul canon. al bisericei gr. or.“, ambe de fericitul mitrop. And. br. Șaguna. Desclinit opul din urmă, tradus și în alte limbe, de și primitiv în stil și în dispozițiune sēu sistemă, poșede valōre întrinsecă necontestabilă. Omul are într'ensul la

îndemână, adunate după diversele materie și confruntate, canōnele și legăturile bisericesci, aperiând organizațiunea constituțională a bisericei creștine.

Atāta din acēsta specialitate. Cōmpare acum vericine cărțile teolog. enumerate, atāt în privința cuprinsului și sistemii, cât și a limbei lor, cu analōgele opuri, precum: „Teologia morală“, „Teologia pastorală“ scl. de un Sam. Micu, Ioan Bobu episcopul și alții de pe la începutul seclului, în care trăim, și va căută să esclame: „Mărire ție, Dōmne, carele ne ajutași, în timp relative scurt și luptāndu-ne cu piedece nefinite, a face un progres așā de frumos!“

Dr. Greg. Silași.

C e e n o u ?

Sciri personale. Maj. Sa regele mercuri sēra s'a rentors din Budapesta la Viena, de acolo va merge la vēnătōre, și numai la mijlocul lui octombre se va rentōrce la Budapesta. — *Principesa Stefania* nu se află în stare binecuvēntată, precum scriserā unele diare din Viena. — *Archiducesa Maria Valeria* acuma a-inceput sē învețe lucrurile de mână, a călări încă nu-i este permis. — *Principesa Bibescu*, venind dela Paris, a trecut alaltă ieri pe la Oradea-mare la Bucuresci. — *Dintre prelatii romāni* participarā următorii la deschiderea dietei: mitropolitul Miron Romanel, episcopii Meșianu, Pavel și Szabō. — *Di George Dogar*, proprietar în Arad, precum aflām din „Bis. și Școlă“, a promis a cumpēra un orologiu de turn pe sēma bisericeii catedrale din Arad și a face totodată o fundațiune pentru întretinerea numitului orologiu. — *Di Parteniu Cosma* a fost ales în cercul Tinca, comitațul Biharia, diecesa Arad, deputat la congresul național bisericesc din Sibiu, contra dlui Dionisie Poynar cu majoritate de 340 voturi. — *Di dr. Iosif Galu*, deputat dietal, a fost ales deputat pentru congresul din Sibiu în cercul Chișeteu, comitatul Timișorii diecesa Arad. — *Pr. Ssa Mihaiu Pavel*, episcopul dieceii oradane, rentorcēnduse din Budapesta, a plecat vineri la moșta sa dela Slatina în Marāmureș. — *Di D. I. Djuvara*, represintant al Romāniei la congresul internațional literar din Viena, a venit cu căți-va scriitori franceși la Budapesta, și a asistat la banchetul dat în onōrea lor de scriitorii magiari.

Dieta a ținut prima ședință luni în 26 septembrie, sub presiul președintelui de etate Antoniu Boer. S'a cetit hārtia dlui prim-ministru, prin care se anuncie, că Maj. Sa va deschide dieta mercuri în 28 sept., la 12 ore din đi, în castelul regesc din Buda, cu discurs de tron. Apoi s'a dat cetire ceremonialului de deschidere. Deputatul Irānyi declarā în numele stāngei estreme, că decât pe castelul regesc, afarā de stegurile Ungariei și Croației, va fēlfai și stēgul negru-galben, partida numită nu va merge la deschidere. Totodată dēnsul combate și cere schimbarea usului, ca până când membrii corpurilor legiuitōre ascultă în piciorē și cu capetele gōle cuvēntul de tron, regele îl cetesce ședēnd și cu calpac în cap. În fine tot dēnsul reprobă, că la asemenea solenitate, ce privesce numai Ungaria, participă și demnitățile de curte împērătesci. Di prim-ministru respunde pe scurt, și cere a mănținē usul de pān'acuma. În đia acēsta și casa magnaților ținū ședință, în care dintre 713 membrii se înfăcișarā 56, cari furē verificați, cetindu-se și aici hārtia dlui prim-ministru. Deschiderea solemnă a dietei se făcū mercuri, în castelul din Buda, unde se înfăcișarā și vr'ō 20 de deputați din stānga estremă. Cuvēntul de tron este fōrte obiectiv și înșirā legile cari se vor supune desbaterilor; dintre aceste amintim convențiunile încheiate cu Serbia, dispozițiunile necesare în urmarea încorpo-

rării confinilor militare, cauza Fiumei, procedura criminală, administrațiunea financiară, coregerea legilor industriale, cause comerciale, de comunicațiune și reformarea casei magnaților. După cetirea cuvântului de tron, magnații și deputații ținură separat ședințe, în cari cuvântul de tron ierăși s'a cetit. În casa magnaților s'a cetit rescriptul prin care Majláth i se numește președinte, ier Szögyényi-Marich vice-președinte. Delegațiunile se vor convoca pe 27 octombrie. În ședința dela 29 sept. deputații își predeteră credenționalele, și s'a sortit cele nouă secțiuni ale camerei. În 14 cercuri va fi alegere nouă. Partida dlui G. Pop a dat protest în contra alegerii lui Moni. Casa magnaților în aceeași zi a ales toate comisiunile, precum și pe membrii supremei judecătorii, cari depuseră jurământul.

Scandal în dietă. Precum se scie, Várady Gábor, fost vice-președinte al camerei, compromis prin procesul pentru câștigarea pe bani de diplome nobilitare și decorațiuni, ș-a depus mandatul de deputat. El a fost reales, dar nu s'a mai înfățișat la dietă până la deschiderea celei de acuma. După ședința primă eșind el din cameră, pe coridor îl întâmpină deputatul Gedeon Rohonczy cu următoarele cuvinte: „Várady aici? Trebuie să aibă multă nerușinare, ca și după cele întâmplate să mai vină aici. Cel ce a pătât pozițiunea de deputat, acela să nu vină aici între oameni cu caracter“. — „Cine cuteză să-mi spună acesta?“ întrebă Várady. Rohonczy își spuse numele. Várady se departă. Aceste se petrecură în presința a 20—25 de deputați. A doua zi Várady provocă pe Rohonczy la duel; acesta primi, dar declară, că nici după duel nu-l va considera rehabilitat, ci-l va insulta ierăși. Duelul a și avut loc în 29 l. c. înainte de miezăzi; întâiu a descărcat pistolul Várady, dar n'a nimerit; apoi Rohonczy, fără să tragă, aruncă pistolul la picioarele lui Várady, dicend: „Cu astfel de om nu me bat“. Și se departă. Unul din secundanții lui Várady însă i immanuă o scrisoare prin care un pompier declară, că la esundarea dela Seghedin a pălmit pe Rohonczy. Acesta se nfuiriă. Alergă la cameră și relată atentatul ce se făcū la onórea lui, cerend satisfacțiune; dar camera declară, că nefiind constituită definitiv, nu se pôte ocupa de afacerea acesta. Iritațiunea e mare.

Sciri diocesane. Consistoriul oradan gr. c. a conferit în ședința sa dela 28 septembrie parochia și protopopiatul de Supurul-de-jos dlui Samuil Szabó, pân' acum paroc în Cordău. — În diecesa Caransebes pentru postul de profesor de limba română, magiără și germână la institutul pedagogic se publică concurs cu termin de 15/27 octombrie; léfa 800 fl. și 200 fl. pentru cvartir.

Hymen. Dl Dumitru Antonescu, avocat în Bocșa-montană, la 22 septembrie ș-a celebrat cununia cu dșóra Barbara Beck, nepóta dlui George Dogar în Arad. — Dl Átanasiu Popoviciu, teolog absolut al diecesei aradane, la 12 septembrie ș-a serbat cununia cu dșóra Lucreția Marchiș, fiica preotului Moise Marchiș din Vădas, comitatul Arad. — Dl Nicolae Gianu, oficiant la primăria din Timișóra, la 29 l. c. serbă cununia sa cu dșóra Elisabeta Dobromirescu, fiica dlui T. Dobromirescu oficiant militar în pensiune la Biserica-albă.

Congresul studenților români ținut la Pitești, despre care publicarăm deja o schiță, s'a deschis în 6/18 septembrie. La Pitești studenții aū fost așteptați de un număr însămnat de cetățeni în haine de sərbătóre. Școlele cu drapelele în frunte, școlarii și primarul orașului, carele ținū o alocuțiune de bună-venire, în numele studenților respunse Al. Bădărău. Ședința primă se deschisē în sala teatrului, dl C. C. Bacalbașa ceti discursul de deschidere. A doua zi se ținū ședința a doua, cetindu-se douē disertațiuni, una asupra patrio-

tismului, alta asupra liberului schimb; s'era primăria dete un banchet. În timpul banchetului regele prin o telegramă felicită pe studenți. A treia zi se făcū excursiune la Curtea-de-Argeș. A patra zi studenții vizitară mormintele fraților Goleși și casele locuite oda'a de Tudor Vladimirescu. Congresul se încheiă a cincea zi, și studenții se rentórseră din Pitești, care a votat 3500 lei pentru spesele lor. Ajunși la Bucuresci, dela gară aū pornit în procesiune, cu musică și stéguri până 'n fața Academiei, unde s'aū despărțit. Viitorul congres se va ținē la Băcău în anul 1882.

Ninsóre în septembrie. La începutul săptămânei curente de odată a intrat frigul. Causa este, că în multe locuri a nins la finea săptămânei trecute. Astfel munții Bihariei sūnt acoperiți de néuă, prin Ardeal a nins în mai multe părți, mai cu sēmă însă dincolo de Brașov, dar și pe la Sibiu. Și în România a fost ninsóre; astfel aflăm, că a nins la Fălticeni, T. Ocna, Băcău, Focșani și la T. Némțului; a fost plóie cu zăpadă la Moinesci, Buhuș, Pétără, Hărlău; ma și la Bucuresci, Iași și Galaț a căđut o plóie amestecată cu puțini fulgi de zăpadă.

Bancnote nouē. La 1 octombrie intrară în circulațiune bancnotele nouē de câte 5 fl. Colórea lor e vénéță, și pe ambele părți pörtă efigia regelui. Tecsul și pe aceste e imprimat în limbile dualismului, adeca germână și magiără.

Necrolog. Maria Sustai n. Aldulianu a încetat din viétă, la 22 septembrie, în Elisabetopole, în etate de 33 ani și în al 14-le al fericitei sale căsătorii. O gellesce soțul ei dl Nicolae Șustai președinte de tribunal r. în pensiune, frații ei Ioan și Constantin cav. de Aldulianu, soru-sa Eugenia măr. Munteanu și cumnatul ei Baltazar Munteanu avocat în Oravița.

Sciri scurte. Societatea „Pctru Maior“ a tinerilor universitari din Budapesta, care în est an numeră deja până la 40 de membri, își va ținē ședința sa generală de constituire duminică în 2 octombrie st. n. — Dieta Croatiei s'a deschis în 27 septembrie prin rescriptul regesc cetit de banul. — Alegere de notar s'a făcut în săptămână trecută în comuna Ciūmeg din Biharia și s'a ales dl George Rocsin. — La congresul international literar ținut în săptămână trecută la Viena România a fost reprezentată prin dl T. G. Djuvara, secretariul legațiunii române în Belgia, carele a fost ales și între vice-președinții congresului. Viitorul congres se va ținē în Italia.

Sciri din România. Dómna Elena Cuza, a promis comisiunii ce s'a dus la Ruginósa, 5 mii lei pentru construirea localului de școlă „Cuza-Vodă“, din orașul Galați, cum și bustul în bronz a nemuritorului Cuza, ce se va pune pe frontispiciul edificiului, bust ce va costă peste o mie galbeni. — Dl Pascaly declară în „Românul“, că a fost angagiāt la teatrul cel mare mai ales ca artist și că va jucă cât se pôte de des. — Bene-Merenti s'a acordat și cunoscuților filo-români Ubicini și E. Picot, veduvei lui Quinet născută Asachi și trei Mița Kremnitz, primei clasa I și secundeii clasa II. — La Bucuresci s'a celebrat la mitropolie un „De profundis“ pentru repausarea președintelui republicei statelor unite americane, I. Garfield; serviciul s'a oficiat de trei archierei. — Actionarii primei societati române pentru fabricarea hârtiei ținură în duminica trecută adunare generală, în care s'a admis sporirea numărului acțiunilor de fondatori, alegerea consiliului de administrațiune se va face duminică. — Charta Dobrogei se lucréză de cătră comisiunea însărcinată; dificultățile la fruntariile despre Rusia fiind mari din cauza apelor, operatorii vor lucră în timpul iern ei pe ghiată. — Ducros Aubert, ministrul Franciei în România, va face o călătorie în Moldova-de-sus.

Cronica lumii.

Înmormântarea lui Garfield s'a făcut luni în Cleveland cu mare pompă. Carul mortuar a fost tras de 12 cai, și urmat de notabilități, dar familia repausatului n'a fost de față. Mortul a fost îmbrăcat în veștmintele în cari a făcut jurământul de președinte. Pe mormânt s'a pus o inscripțiune simplă. Chorul a cântat un cânt de gele, și ceremonia s'a terminat.

Noul președinte al statelor unite. După mărtașea lui Garfield, a ocupat scaunul de președinte, fostul vice-președinte Arthur. Acesta se trage din părinți irlandesi, cari își părăsiseră patria, spre a scăpa de veșteșunile engleze. El a studiat dreptul, s'a făcut avocat, mai târziu fu numit controlor al vămirilor în New-York. Apartine partidei democratice, și ca om de carte este superior președinților de până acum.

Conciliu ecumenic la Moscova. „Le Messenger d'Odessa” crede a ști că la epoca inaugurării bisericii „Salvatorului” la Moscova, se va convoca acolo un conciliu ecumenic la care vor fi invitați patriarhii Ierusalimului, Constantinopolului și Antiochiei, mitropolitul, episcopii și prelații bisericii catolice romane și clerul tuturor statelor slave. Între chestiunile ce se vor discuta în acest conciliu vor fi și acelea ale căsătoriei preoților catolici și ale căsătoriei d'al doilea la preoții ortodoxi.

În congresul medical ce a avut loc la Londra, doctorul Billing a stabilit prin date statistice, că există în acest moment pe pământ la 180,000 medici diplomați. În Franța sunt cei mai mulți în proporțiune cu populația. Două-spre-dece mii aproape din ei scriu opuri asupra artei lor. Doctorii americani strică în genere mai multă cernelă. Apoi vin germanii, francezii și la urmă englezii.

Sciri străine. *Dna Vegezzi Ruscala* a scris o istoriă intitulată: „Curcanul”, al cărei subiect se petrece parte prin Carpați, și parte sub zidurile Plevnei; această istoriă se va publica în noul ziar italian ce a apărut la București sub titlul: „Fraternitatea Italo-Română”. — *Misiunea militară română*, împreună cu oficerii trimiși de celelalte state ca să asiste la manevrele armatei franceze, au făcut o vizită președintelui republicii. — *Misiunea militară* trimisă la manevrele din Anglita, și compusă din colonelii Pilat și Marcovicu și căpitanul Lambrino, au fost primită în audiență particulară de ministrul de război al republicii franceze. — *Guvernul bulgar* împedecă deschiderea școlii române din Turtucaia, care a funcționat chiar și sub regimul turcesc; o deputațiune de Români ce locuiesc în numitul oraș s'a dus la Sofia; însă guvernul bulgar a persistat în refuzul său, pretextând, că guvernul român nu îngăduie asemenea Bulgarilor stabiliți în România d'a ave școli. — *Principele Muntenegrului* a fost la Dulcigno, unde a propus locuitorilor musulmani d'a le redă armele, dându-le voia d'a le purta, musulmanii însă au refuzat. — *Din New-York* se scrie, că pentru familia lui Garfield s'a adunat deja o sută nouă-deci de mii de dolari; el a fost asigurat la suma de 250 mii dolari. — *Pentru statua lui Garfield* asemenea s'a deschis o colectă în America, și colecta deja a produs rezultate foarte considerabile. — *Emigratiunea musulmanilor din Bulgaria* în imperiul padișahului continuă încă a fi destul de animată. — *Ocupatiunea Tesaliei* de către trupele elene este completă, regele vizitează Arta și Tesalia. — *Nihilistii* dezvoltă ierăși mare activitate; ei au o comunicațiune poștală cu străinătatea, foarte bine organizată, care înainteză atât epistole cât și pachete cu jurnale, broșuri și dinamit; poliția e impo-

tentă; propaganda urmăză cu mare rivnă. — *Principesa Beatrice* fiica cea mai mică a reginei engleze, de care a fost înamorat nefericitul Lulu Napoleon, va fi mirésă de curând; mirele ei are să fie principele Tomaso de Genua. — *Ultimele cuvinte ale lui Garfield* au fost aceste: „Grozav me dore inima”. — *Rossi*, renumitul tragedian, se va însură în curând și va luă de soție o forte bogată și frumoasă fetă din America. — *Guvernul engles* ierăși are grigi serioșe pentru ținuta boerilor din Transwal, cari nu par a primi condițiunile de pace, deci trupele engleze aflătoare în Natal primiră ordinul d'a nu imbarcă, de oră-ce este posibil un reboiu nou. — *Abdurrahman*, precum se depeșeză din Londra, a bătut pe Eyub chan în ziua de 22 septembrie, și în aceeași zi a intrat în Candahar. — *Principele Bulgariei* a emis o proclamațiune relativă la organizarea noului consiliu de stat; conform acesteia, dintre două-deci de candidați aleși, principele denumesce patru membri, ier opt enși ară intră ca membri aleși. — *Imperatul Germaniei* a sosit mercuri în Stuttgart: dălele trecute densusul ierăși a pățit-o neplăcere, a cădut pe stradă. — *Principele Jeronim Napoleon* a fost primit la Constantinopol de către Sultanul, căruia i-ar fi făcut niște promisiuni în cazul d'a veni el la tron, apoi s'a întors la Viena. — *La Moscova* a erupt foc în bazar și două-deci de barace au ars; focul nici a două zi nu s'a putut stinge. — *La St.-Petersburg* dălele trecute s'a început pertractarea unui proces nou ia contra nihilistilor; între acușati se află și o femeie Krylowa. — *În Africa* trupele franceze cât mai curând vor rencepe acțiunea mai mare, căci sezonul recoros s'a început; espedițiunea din sudul Algiriei se gată de drum, ier în Tunis asemenea se vor luă măsuri mai aspre în contra resculăților. — *În Albania* Derviș pașa nu este în stare să sgrume miscămintele albanilor, căci nu are la dispozițiune ostași de ajuns, și astfel domnirea porții acolo devine din ce în ce mai periclitată. — *Victor Hugo* scrie o lucrare nouă, care va apăre la primăveră sub titlul: „Visiunea”, și va fi împărțită în patru: Chaosul, Fie, Messia, Omul și Prepădirea. — *Augusta*, împărătesa Germaniei, în vinerea trecută a serbat a 70-a aniversară a nașcerii sale. — *Henric Conscience*, renumit scriitor flamand, în duminica trecută a serbat iubileul celei de a suta operă a lui, care a apărut nu demult; din incidentul acesta la Brusela s'a ținut o imasantă sərbătore literară. — *Ex-imperătesa Engenia* nu peste mult va începe să publice memoriile sale; și Rouher petrece acuma la Arenenberg spre a-i da mână de ajutor la judecarea documentelor cari sunt de publicat. — *Sacher-Masoch* va fondă la Lipsia o revistă internațională sub titlul: „Auf der Höhe”, care va publica scrieri de autorii cei mai renumiți. — *În Aquila*, Italia de sud, s'a constituit un comitet pentru redicarea unei statue în memoria lui Sallustius, renumitul istoric latin. — *Lecoq* a terminat o operetă nouă: „O năpțe și o zi”, care se va jucă în teatrul „Nouveautés” din Paris.

Dela 1 octombre st. v. deschidem un abonament nou la foia noastră, cu condițiunile însămnate în frunte. Aceia, a căror abonamente vor espiră atunci sunt rugați a le rennoi de timpuriu, căci fără bani nu putem trãmite nimenuia foia.

Proprietar, redactor respundător și editor :

IOSIF VULCANU.